

B.2.4. Endemik Bitkiler

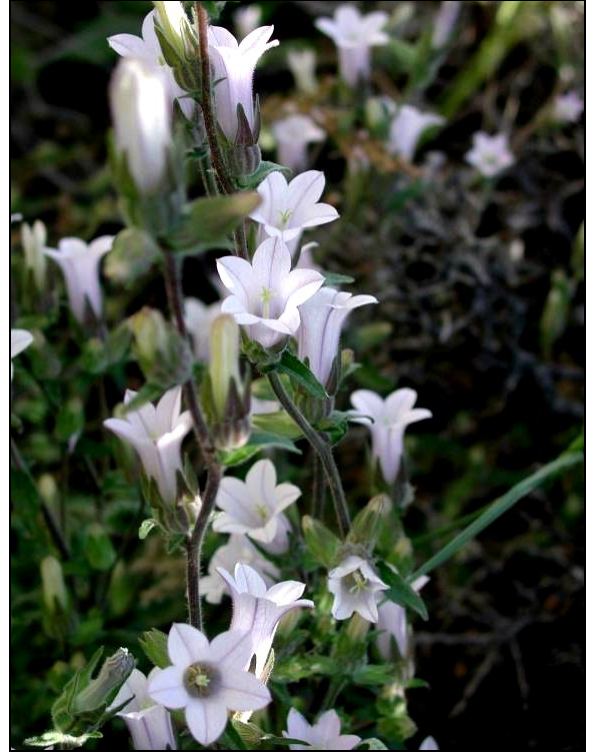
Yapılan floristik çalışmalar sonucu Denizli, Akdeniz başta olmak üzere, Avrupa-Sibirya ve İran-Turan fitocoğrafik bölgelerinin etkisi altında olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun sonucu olarak **endemizm** oranı yüksektir. Yapılan çalışmalar sonucu 171 tane endemik bitkiye rastlanmıştır. Buna göre en fazla endemik bitki içeren familyalar Caryophyllaceae, Compositae, Labiatae, Papilionaceae, Scrophulariaceae; cinsler ise Astragalus, Alyssum, Centaurea, Salvia, Verbascum'dur.

Fotoğraf F. ?. Endemik tür (*Crocus baytopiorum*) Honaz Dağı – Honaz – DENİZLİ

Fotoğraf F. ?. Çan çiçeği (*Campanula lyrata*) Babadağ,

Mercanköşk (*Origanum sipyleum*) Buldan - DENİZLİ

Aşağıdaki listede Denizli’de bulunan endemik türler verilmiştir.

ACERACEAE (Akçaağaçgiller)

- *Acer hyrcanum* Fisch. et Mey. subsp. *Leckianum* (Pax) Yalt(Akçaağaç)

BORAGINACEAE(Hodangiller)

- *Alkanna areolata* Boiss.
- *Alkanna areolata* Boiss. var. *areolata*
- *Alkanna tinctoria* (L.) Tauch subsp. *glanvulosa* Hub.-Mor.(Havacıva)
- *Alkanna tubulosa* Boiss.

CAMPANULACEAE(Çançiçeğigiller)

- *Myosotis olympica* Boiss.
- *Asyneuma virgatum* (Labill.) Bornm. subsp. *ichriforme* (Boiss.) Dambold
- *Asyneuma michauxioides* (Boiss.) Dambold.
- *Asyneuma compactum* (Boiss. et Heldr.) Damboldt.(Limonifolium)
- *Asyneuma linifolium* (Boiss. et Heldr.) Bornm. subsp. *linifolium*
- *Campanula lyrata* Lamm. subsp. *lyrata* (Çançiçeği)
- *Campanula* cf. *sorgerae* Phitos(Çançiçeği)
- *Campanula argaea* Boiss. et Bal. (Çançiçeği)

CAPRIFOLIACEAE(Hanımeliğiller)

- *Lonicera caucasica* Pallas subsp. *orientalis* (Lam .) Chamb. et Long(Hanımeli)

CARYOPHYLLACEAE(Karanfilgiller)

- *Arenaria acerosa* Boiss.
- *Arenaria macrocephala* Boiss.
- *Arenaria tmolea* Boiss.
- *Arenaria ledebouriana* Fenzl. var. *pauciflora* Mc neill
- *Bolanthus frankenioides* (Boiss.) Bark. var. *frankenioides*
- *Dianthus leucophaenus* Sibth. et Sm. var. *Leucoheas*(Karanfil)
- *Dianthus lydus* Boiss. (Karanfil)
- *Gypsophila tubulosa* (Jaub. et Spp.) Boiss.(Çöven)
- *Minuartia anatolica* (Boiss.) Woron. var. *anatolica*
- *Minuartia leucocephala* (Boiss.) Mattf.
- *Minuartia leucephalloides* (Bornm.) Bornm.
- *Minuartia pestalozzae* (Boiss.) Bornm
- *Saponaria chlorifolia* kunze
- *Saponaria pamphylica* Boiss. et Heldr.
- *Silene caryophylloides* (Poiret) otth. subsp.
- *Silene caryophylloides* (Poiret) otth. subsp. *echinus* (Boiss. et Heldr.) Coode et Cullen
- *Dianthus erinaceus* Boiss. var. *alpinus* Boiss. (Karanfil)

CRUCIFERAE(Hardalgiller)

- *Boreava aptera* Boiss. et Heldr.
- *Clypeola ciliata* Boiss.
- *Barbarea minor* C. Koch. var. *eripoda* Busch
- *Erysimum pallidum* Boiss.
- *Ersimum kotschyanum* Gay

COMPOSITAE(Papatyagiller)

- *Achillea lycanica* Boiss. et Heldr.(Civan perçemi)
- *Achillea phrygia* Boiss. et Bal. (Civan perçemi)
- *Anthemis aciphylla* Boiss. var *discoidea* Boiss.(Papatya)
- *Anthemis cretica* L. subsp. *anatolica* (Boiss.) Grierson.(Papatya)
- *Anthemis wiedemanniana* Fisch. et Mey. .(Papatya)
- *Centaurea axillaris* Willd. var. *mathiolaefolia* Boiss.(Peygamber çiçeği, Gelin düğmesi)
- *Centaurea cariensis* Boiss. subsp.*maculiceps* (O. Schwarz) Wagenitz.(Peygamber çiçeği)
- *Centaurea cadmea* Boiss.(Peygamber çiçeği, Gelin düğmesi)
- *Centaurea pichleri* Boiss. (Peygamber çiçeği, Gelin düğmesi)
- *Centaurea reuteriana* Boiss. (Peygamber çiçeği, Gelin düğmesi)
- *Centaurea thirkei* Schultz. (Peygamber çiçeği, Gelin düğmesi)
- *Cirsium sintenisii* Freyn (Deve dikeni)
- *Centaurea inexpectata* Wagenitz.(Peygamber çiçeği, Gelin düğmesi)
- *Centaurea reuterana* Boiss. subsp. *phrygia* Bornm.
- *Cicerbita variabilis* (Bornm.) Bornm.
- *Heliochrysum compactum* Boiss.(Ölmez çiçeği)
- *Hieracium lasiocheatum* (Bornm. et Zahn) Sell et West
- *Inula anatolica* B ss.(Anduz otu)
- *Lactuca intricata* Boiss.
- *Scorzonera cariensis* Boiss.
- *Scorzonera eriophora* DC.
- *Scorzonera violacea* Chamberlain
- *Senecio castagneanus* DC.(Kanarya otu)
- *Tragopogon latifolium* Boiss.(Teke sakalı)

CRASSULACEAE(Damkoruğugiller)

- *Rosuloria chrysantha* (Boiss.) tahk.
- *Sedum lydium* Boiss. (Damkoruğu)
- *Alyssum auranticum* Boiss.(Kevke)
- *Alyssum cephalotes* Boiss. .(Kevke)
- *Alyssum cilicicum* Boiss. et Bal. .(Kevke)
- *Alyssum huber* - *Morathis* Dubley.(Kevke)
- *Alyssum praecox* Boiss. .(Kevke)
- *Draba bruniifolia* stev. subsp. *heterocoma* (Fenzl) Coode et Cullen var. *nana* (Stapf.) Schultz.
- *Erysimum Kotschyanum* Gay.
- *Erysimum pallidum* Boiss. et Bal.
- *Isatis pinnatiloba* Boiss.
- *Thlaspi papillosum* Boiss.

DIPSACACEAE(Fesçitaragiller)

- *Pteroccephalus pinardi* Boiss.
- *Scabiosa reuteriana* Boiss.(Uyuz otu)

EUPHORBIAACEAE(Sütleğengiller)

- *Euphorbia anacampseros* Boiss. var. *Anacampseros*(Sütleğen)

GRAMINEAE(Buğdaygiller)

- *Festuca punctoria* sibth. et Sm.
- *Nephelechoa orientalis* Boiss.

GUTTIFERAE(Binbirdelikotugiller)

- *Hypericum aviculariifolium* Jaub et Spach subsp. *depilatum* (Freyn et Bornm.) Robson var. *depilatum*(Binbirdelikotu)
- *Hypericum aviculariifolium* Jaub et Spach subsp. *depilatum* (Freyn et Bornm.) Robson var. *bourgaei* (Boiss.) Robson(Binbirdelikotu)
- *Hypericum aviculariifolium* Jaub et Spach subsp. *uniflorum* (Freyn et Heldr.) Robson (Binbirdelikotu)
- *Hypericum adenotrichum* Spach. (Binbirdelikotu)
- *Hypericum aviculariifolium* Jaub et Spach subsp. *depilatum* (Freyn et Bornm.) Robson var. *leprosum* (Boiss.) Robson. (Binbirdelikotu)

ILIECEBRACEAE

- *Paronychia chionaea* Boiss.

IRIDACEAE(Süsengiller)

- *Crocus baytopiorum* mathew.(Safran)
- *Crocus elwesii* Maw. (Safran)
- *Crocus flavus* Waston subsp. *dissectus* T. Baytop-Mathew. (Safran)
- *Crocus fleischeri* J. Gay. (Safran)
- *Iris schachtii* Markgraf.(Süsen)

LABIATAE(Balıbabagiller)

- *Ballota nigra* L. subsp. *anatolica* P.H. Davis(Balıbaba)
- *Lamium microphyllum* Boiss.
- *Marrubium astracanicum* Jaca subsp. *macrodon* (Bornm.) Davis.
- *Marrubium globosum* Montb. et such.
- *Marrubium lutescens* Boiss.
- *Nepeta cadmea* Boiss.(Pisik otu)
- *Origanum hypericifolium* Schwarz et Daru.(Mercanköşk, Merzengüş)
- *Origanum sipyleum* L. .(Mercanköşk, Merzengüş)
- *Phlomis angustissima* Hub.- Mor.(Çalba)
- *Phlomis nissolii* L. (Çalba)
- *Phlomis x rechingerii* Hub.- Mor. (Çalba)
- *Salvia cadmica* Boiss.(Adaçayı)
- *Sideritis condensata* Boiss. et Heldr.
- *Stachys tmolea* Boiss.
- *Thymus longicaulis* C. Presl subsp. *chaubardii* (Boiss. et Heldr.) *jalas* var. *antalyanus* (Klokov) *Jalas*(Kekik)

LILIACAEA(Zambakgiller)

- *Muscari bourgaei* Baker(Arapotu)
- *Allium montanum* Sibth et Sm.
- *Tulipa bthynica* Griseb.(Lale)

LINACEAE(Ketengiller)

- *Linum hirsutum* L. subsp. *anatolicum* (Boiss.) Hayets var. *Anatolicum*(Keten)
- *Linum tmoleum* Boiss.(Keten)

PAPAVERACEAE(Gelincikgiller)

- *Papaver spicatum* Boiss. et Bal. var. *spicatum*
- *Papaver spicatum* Boiss. et Bal.
- *Papaver virchowii* Aschers et Sint.

PAPILIONACEAE(Baklagiller)

- *Astragalus baibutensis* Bunge
- *Astragalus cadmicus* Boiss.
- *Astragalus cariensis* Boiss.
- *Astragalus condensatus* Ledeb.
- *Astragalus hirsutus* Vahl.
- *Astragalus lydius* Boiss.
- *Astragalus melanocephalus* Boiss.
- *Astragalus nitens* Boiss. et Boiss.
- *Astragalus pelliger* Fenzl.
- *Astragalus pinetorum* Boiss.
- *Astragalus prusianus* Boiss.
- *Astragalus paecilanthus* Boiss. et Heldr.
- *Astragalus geobotrys* Boiss. et Bal.
- *Astragalus tmoleus* Boiss. var. *bounachanthus* (Boiss.) Chamber
- *Colutea melanocaly* Boiss. et Heldr. *davisiana*
- *Trifolium caudatum* Boiss.
- *Trifolium pannonicum* Jacq. subsp. *elongatum* (Willd.) Zoh.
- *Trigonella sirjaevii* Hub.- Mor.
- *Onobrychis armena* Boiss. et Huet

PLUMBAGINACEAE(Diřotugiller)

- *Acantholimon acerosum* (Willd.) Boiss. var. *brachystachyum* Boiss.(Karadikeni)

PRIMULACEAE(Çuhaçięęigiller)

- *Cyclamen mirabile* Hildebr.
- *Cyclamen trochopteranthum* O. Schwarz

RANUNCULACEAE(Düğünçięęigiller)

- *Consolida stenocarpa* (Davis et Hossain) Davis(Morçięek)
- *Ranunculus demissus* DC. var. *major* Boiss.(Düğünçięęi)
- *Ranunculus reuterianus* Boiss. (Düğünçięęi)

ROSACEAE(Gülgiller)

- *Amelanchier parviflora* Boiss. var. *parviflora*

RUBIACEAE(Kökboyasıgiller)

- *Asperula phygia* (Boim.) Ehrend(Yapışkanotu)
- *Crucianella disticha* Boiss.
- *Galium aratioides* Boiss.(Yoğurtotu)
- *Galium caudatum* Boiss. (Yoğurtotu)
- *Galium domosum* Boiss. (Yoğurtotu)
- *Galium penduliflorum* Boiss. (Yoğurtotu)
- *Asperula nitida* Sm. subsp. *hirtella* (Boiss.) Ehred. (Yapışkanotu)
- *Asperula stricta* Boiss. subsp. *monticola* Ehrend(Yapışkanotu)

RUTACEAE(Turunçgiller)

- *Haplophyllum myrtifolium* Boiss.

-

SANTALACEAE

- Thesium tauricolum* Boiss. et Hausskn.

SCROPHULARIACEAE(Sıracaoğulları)

- *Digitalis carrensis* Boiss.(Yüksükotu)
- *Linaria corifolia* Desf.(Nevruzotu)
- *Linaria genistifolia* (L.) Mill. var. *cenfertiflora*(Nevruzotu)
- *Pedicularis cadmea* Boiss.
- *Scrophularia depauperata* Boiss.(Sıracaoğu)
- *Scrophularia heldreichii* Boiss. (Sıracaoğu)
- *Verbascum brachysepalum* (Fisch. et Trautv.) O. Kuntze (Sığırkuyruğu)
- *Verbascum cheiranthifolium* Boissvar. *asperalum* (Boiss.) Mub. (Sığırkuyruğu)
- *Verbascum chrysorhacos* Boiss. (Sığırkuyruğu)
- *Verbascum napifolium* Boiss. (Sığırkuyruğu)
- *Verbascum pinardii* Boiss. (Sığırkuyruğu)
- *Verbascum parviflorum* Lam. (Sığırkuyruğu)
- *Verbascum pycnostachyum* Boiss. et Heldr. (Sığırkuyruğu)
- *Verbascum splendidum* Boiss. (Sığırkuyruğu)
- *Verbascum cuneifolia* Don. (Sığırkuyruğu)
- *Verbascum thymoides* P.H. Davis subsp. *pseudocinerea* M.A. Fischer(Sığırkuyruğu)

UMBELLIFERAE(Maydanogulları)

- *Bupleurum heldreichii* Boiss. et Bal.
- *Ferulago aucheri* Boiss.
- *Ferulago macrosciadia* Boiss. et Bal.
- *Laserpitium petrophilum* Boiss. et Heldr.
- *Peucedanum chryseum* (Boiss. et Heldr.) Camberl.
- *Tordylium pestalozze* Boiss.

Denizli’de; Honaz Dağı, Akdağ, Sandras Dağı, Babadağ ve Bozdağ endemik bitkiler bakımından zengin alanlardır.

Yukarıda belirtilen endemik bitkilerden özellikle, bölgemizde lokal olarak bulunan *Cyclamen trochopteranthum* O. Schwarz (Sıklamen, domuzturğu, topalak ve Yersomunu gibi isimleri vardır).Bu tür, Primulaceae (=Çuhaçiçeğigiller familyasında yer alan bir türdür.) Çukurköy bölgesinde yayılış göstermektedir. Eğer koruma altına alınmazsa bilinçsiz toplama ve pikniğe gelen kişiler tarafından tahrip edilmesi sonucu ortadan kalkacaktır.

Sonuç olarak; otlama tarla açma, yangın, erozyon, ağaçlandırma çalışmaları, halk tarafından bilinçsizce yumrulu ve soğansı bitkilerin toplanması, yurt dışına kaçırılması gibi nedenlerle endemik bitkiler ortadan kalkmaktadır. Bu türlerin korunması için çeşitli önlemler alınmalıdır. Özellikle, bölgede özel koruma alanları oluşturulmalı ve endemik bitkiler “kendi özel habitatlarında” korunmalıdır.